

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ на годину 4
фор., на по године 2 фор.За АУСТРО-УГАРСКУ БОС-
НИЈУ и ХЕРЦЕГОВИНУ на год.
6 фор., на по год. 3 фор.За све остале земље годишње
20 фран. у алату, на по године
10 фран., у алату.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се поштомском
упутницом непосредно админи-
страцији „Гласа Црногораца“ на
Цетиње, или отплативши нова-
чина на коју драго пошту, а
коме је наручије, г. Перу Ра-
мдановићу, к. п. агенту у Котор,
Донеси се шаљу уредничтву.
Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се: за сваку
ријеч или за број од пет цифа-
ра по 2 новчића за први пут, а
за сваки даљи пут по 1 новчић.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Крајем овог мјесеца истиче прет-
плата свима оним нашим претплат-
ницима, који су се претплатили на
наш лист до краја Јуна о г.

Молимо с тога поштоване прет-
платнике, да претплату што прије
обнове, како неби било прекидања у
чиљању нашег листа.

Претплатна цијена означена је
на челу листа а претплата се шаље
поштомском упутницом *Администра-
ција званичних листова* на Цетиње,
или коме је наручије, г. Перу Ра-
мдановићу у Котор (Cattaro — Dal-
matien.)

АДМИНИСТРАЦИЈА
ЗВАНИЧНИХ ЛИСТОВА.

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ.

— Недељу, 17 текућег мјесеца,
прослављен је свечано и срдечно
рођен-дан Њ. Краљ. В. Престолона-
следника Њазана Данила. У вечер
радосног дана престоница је била
заран искићена заставама и у први
прак освијетљена. Особито је лијепо
била освијетљена општинска бајета,
и којој је војена музика концерти-
рала, и одакле су пуштали ватр-
мети. То вечери до касно била је
катунском улицом оживљена шетња
нашег грађанства. На сам дан радо-
сни, послеје архијерејске службе у
манастирској цркви било је благо-
дарење у присуству Њихових Кра-
љевских Височанстава Господара,
Њагиње Милене и Њагиње Ми-
лице, државних великодостојника,
официрског тијела, чиновничтва и
мноштва народа. Послеје богослу-
жена пуцали су са табље топови,
а пред Двором Престолонаследни-
ковим, упаражени баталион стојеће
војске, са својом музиком на челу,
која је свирала народну химну, до-
чекао је Њихова Краљевска Висо-
чанства, која су са Њ. Кр. В. Наслед-
ником одма за тим примали чести-
тања по обичном церемонијалу.

— Њ. Краљ. В. Господар при-
мио је својеручно писмо од Њ. В.
Краља Виктора Емануила III., којим
Му јавља рођење Њ. Краљ. В. Ња-
гињице Јоланде Маргерите Милене,
и од Њ. В. Александра I. Краља
Србије, којим Му честита ово срећно
рођење.

— Г. барон Макио повратио се
са свога путовања по унутрашњо-
сти Црне Горе.

— Гг. Пелеран и Вардроп во-
јени аташеји француске и енглеске
легације при нашем Двору, данас
су отпутовали за иностранство.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Цетиње, 23 јуна.

Занарделијево министарство из-
држало је прву ватру са сјајном
победом. При гласовању иностран-
нога буџета већ је имало већину,
али доста танку. И противници ње-
гови, којих има прилично у редо-
вима пређашњих власника у Ита-
лији, а још више у иностранству,
који се било навикло на послушност
њихову, држали су у руци, да ће
нова влада падути при гласовању
буџета унутрашњости.

Министар унутрашњих дјела г.
Толитти смјело је сузбио вођу опо-
зиције Сонина и његове доглавнике,
па је при свршетку расправе, која

је трајала неколико дана, узео ријеч
сам министар-пресједник Занарделли,
прогумачивши политику владину у
радикалном питању, с којег је гледи-
највишу ватру опозиција просула
на владу. Говорник је одма отво-
рено изјавио да сматра слободу
штрајковања веома корисном. Само
када би штрајковања циљала на пре-
врат друштвених устава, кад би
требало стати на пут простим злочини-
ма, онда влада има право да посреду-
је. Историја свједочи да су свакој
чезакционој владавини слиједила тешка
времена за унутрашњи јавни мир,
„тако да ја — ма што се збило —
не бих се никад одлучио да напу-
стим моју стару девизу: слобода
није никад опасна!“ Највећа је оп-
тужба против владе, да је у вези
са социјалистима. Сонино тражи од
нас да будемо вјерни и лојални мо-
нархији и њеним установама. „Добро
ускликнуо је говорник — моја лојал-
ност, моја вјерност установама сто-
пала лаката је изнад сумњичења
других!“ Лојалност и вјерност на-
лажу политику, која ће монархију
удржати вјерну њеним либералним
традицијама. Држи да је у интересу
установа привући у област те поли-
тике што више странака и људи.
А не вјерује да у камари има људи
оданих реду и оданих напреду. А
када би крајње странке прешле гра-
нице закона, влада би знала своју
дужност вршити са највећом стро-
гости. Констатира саданњи потпуни
јавни мир у земљи, што се огледа
и у италијанским папирима, који
вијесу боље стали никад прије. Уздр-
жао се ред и обезбједила се слобода
за свакога. То је владина политика;
ако народно представништво хоће,
нека ту политику осуди.

Овај говор министра-пресједника
био је прекидан на свакој реченици
буришним одобравањем, и најодушевље-
није овације обасуле су говорника.
То је био прави тријумф човјека,
ком је млади Краљ у почетку своје
владавине повјерио управу земље. И
ми смо са радошћу поздравили За-
нарделијево министарство, у тврдом
увијерењу, да ће овај први чин новог
Владаоца уродити најбољим посље-
дицама у Италији. И при гласовању
најбољи елементи из опозиције ни-
јесу су се могли уздржати а да не
подрже својим гласом владу, која
је тако добила већину од 80 гласова,
чим се утврдила за дуго вријеме,
јер ће она тек дјелима моћи да
ућутка сумњичења опозиције. У овој
расправи говорници с крајње ле-
вице показали су да нијесу такво
страшили ни за данашњу реакцио-
нарну опозицију, напомињући њеним
вођама, како и они, кад су на влади
бивали, нијесу се устезали, да траже
помоћи на крајњој левици. Вођа ре-
публиканаца, професор Бовно је упи-
тао опозицију, за што само владу
позивае на одговорност, што крајња
левица у њу има повјерења, за што
не упита и крајњу левицу, откуд
то да је министријалном постала?
И ту се видјело на дјелу да и на
крајњој левици има патриота бољих
него ли у центруму, који је био
све силе уложио да обори министар-
ство, које је отворило еру препорода
радикалним реформама, што је крајње
елементе разоружало; и ту лежи она
тајна, којом је влада побједила.

ПЕДЕСЕТГОДИШЊИЦА СЛУЖБОВАЊА Г. ВОЈВОДЕ ПЛАМЕНЦА.

Друге половине прошлога вијека дога-
ђаји се журно гомилају у животу Црне Горе.
Послије Ђорђа потоњег Господара из Цр-
нојевића Куће, који је био оставио мјесто
себе на Цетињу зетскога Митрополита, ко-
ји су један за другим били преставници и
свјетовне врховне власти у Црној Гори,
послије триста и педесетипет година дола-
зи на владу опет свјетовни Господар Њаз
Данило, и у исто доба требало је радити
на организацији унутрашње државне управе
и грађанске и војничке, и ратове водити,
какве до тада Црна Гора није издр-
жавала. И што је Црну Гору довело из
ратничког логора до данашњег угледа у
међународном саобраћају, као уређену и
просвјетну државу, то је све постигнуто
кроз ову последњу половину прошлога
вијека.

У колу народних главара, који су
кроз то доба вјерно и ревностно служили
блаженопочившег Њазана Данила и Њ.
Краљ. В. срећновладајућега Господара Ња-
ана Николу, видно мјесто заузимае г. Вој-
вода Пламенац, који и данас служи Го-
сподара и отаџбину као ратни министар са
примјерном ревности и неуморним трудом.

И поводом педесетогодишњице таквог
његовог рада а осамдесете живота његовог,
млађи наш нараштај, на челу кога стоји
Њ. Краљ. В. Престолонаследник Њаз
Данило, у понедељник, 18. т. м., свечано
је изразио своје признање том најстаријем
преставнику људи, који су сачували, умно-
жили и дохранили нам све ово што имамо.

По програму, састављеном нарочитим
одбором, ком је прејседавао Њ. Краљ В.
Њаз Данило, тај дан је у 6 сати из јут-
ри почасна чета цетињског гарнизона са
три официра и с барјаком дошла с музиком
пред стан јубилара и ту ставила два шил-
бока, а барјактар унесе барјак у стан ју-
билара, војена музика засвира народну хим-
ну а чета одаде војну почаст узимајући
оружје „пред-прен.“ Извршивши ову прву
тачку програма, чета је оставила ту један
вод момака и повратила се са музиком пред
војнички стан.

У 9 сати Њ. Краљ. В. Њаз Данило,
као Командант стојеће војске, дошао је
у парадним колима, окружен својом сви-
том на коњима, у стан јубиларев, и с
њим у колима, дајући му десну, у истој
пратњи, катунском улицом, крену пут во-
јеног стана, који је свечани поход испрати-
ло једанаест топовских метака са табље.

На Обилићевој пољани, пред војеним
станом, дочекао је јубилара упаражени ба-
талион, који по заповиједи свога команди-
ра, г. Јанка Вукотића, узе оружје пред-
прен, дочим музика засвира народну хим-
ну, а сам командир сrete рапортом Узвише-
ног Команданта стојеће војске, који даде
десну јубилару, а овај са Њ. Краљ. Висо-
чанством и његовом свитом прегледа бата-
лион, па заузео одређено мјесто, на ком је
печекао дефилирање баталиона, које убрзо
и отпоче парадним маршом, одавајући јуби-
лару прописане почести.

Уз то се био накупло народ око Оби-
лићево пољане, међу којима је било и стра-
наца, који су се дивили успјеху новака у
овоме баталиону, постигнутом у мјесец да-
на, јер је дефилирање испало зането као
да су то били све од које године извјеж-
бани војници, на што смо се ми већ нау-
чили, али страници не могу томе довољно
да се надиве.

Послије дефилирања командир и сфи-
цири баталиона дочекали су у великом са-
лону војног стана јубилара и Узвишеног
Команданта и почастили их пригодним
пићем.

Из војеног стана Њ. Краљ. В. Њаз
Данило са својом свитом отпратио је госп.
Војводу Пламенца у његов стан, гдје се
неколико задржао, дочим је пред станом
војена музика отпочела концертирати. По-
што је Њаз Данило са својом свитом
био испраћен до кола јубиларом и ње-
гим рођацима, јубилар је одма почео при-
мат честицања, уз слушање развога пића,
за које су вријеме пазили на ред официри
почасне чете, а музика је једнако пред
станом свирала, дочим су групе љубопи-
тљивог народа окружавале пјану испред
стана јубиларова.

Испред 11 сати изволио је доћи Њ.
Краљ. В. Господар у стан свог вјерног
Војводе, који га је са својим рођацима, уз
свирање музике народне химне, пред ко-
лима дочекао и руку Му пољубио, а Госпо-
дар њега у чело, па се Господар у лице
пољубио са јубиларом, којим је признор
свечаност свој врхунац постигла. Њ. Кр.
В. Господар задржао се у стану Војводи-
ном неколико минута, па је истим поча-
стима био испраћен.

У подне је био велики објед, који је
дао у част јубилару Њ. Краљ. В. Престо-
лонаследник у авлији војене лабораторије
под великим павиљоном, покривеним лисна-
тим грањем, и мајсторски искићеним заста-
вама и војеним знаменима, а окружен топови-
ма. Трпеза је била постављена и служена из
велике гостинице, чим је све речено у обзи-
ру извршено једа и послуге. На објед је би-
ло позвано 80 особа, великом већином вој-
нички часници из мјеста и који су дошли из
упутрашњости на свечаност. Осим војнич-
ких преставника, ту су били сии наши
великодостојници и шефови одјељења са
првим секретарима министарстава, г. прото
Матановић и општинско преставништво. Од
страних био је присутан само г. Февзи-па-
ша као војничка особа. Њ. Краљ. В. Њаз
Данило за трпезом имао је на десној јуби-
лара а на lijeвој г. Февзи-пашу.

Кад је било служено шампанско, устао
је Узвишени млади Домаћин и пио у здравље
јубиларево ријечима пуним признања и хра-
брења старог војводе, да у данашњим прили-
кама не зебе за будућност Црне Горе, зада-
јући му ријеч, да ће омладина црногореца,
по примјеру његовом и његових савремени-
ка јуначки послужити отаџбину. Престо-
наследник је говорио из дна душе, и у ватре-
ном заносу саоменивши нашег моћног су-
сједи Њ. В. Султана, посред бесједи, од
једном се окрене г. Февзи-пашин, и купив-
ши се чапаша с њим, ускликну: „Живио
Султан!“, који се усклик у један глас
одазове са све трпезе. Кад је Узвишени
говорник завршио здравицу са ријечима:
„Живио њим дуго наш добри војвода!“ ра-
злијегало се најодушевљеније: „Живио!“

Јубилар је одма одговорио здравицом
пуним благодарности Господару и Престо-
лонаследнику, пијући у њихово здравље,
срећу и напредак, којој се здравици ода-
ва дуготрајно најодушевљеније клицање:
„Живијели!“ и свирање музике народне
химне. На се објед наставио уз концертира-
ње музике у најбољем расположењу, послеје
ког су Престолонаследник и јубилар испра-
ћени од сних присутних са дужном поштом.

Послије подна до пред вечер г. Ђа
Пламенац примала је госпође и частила их.

У вечер је Њ. Краљ. В. Њаз Да-
нило дао саопе у свом парку за сву
ону господу, која су имала част би-
ти позвана на ручак. У 9 сати су
дшли Њ. Кр. В. В. Господар, Ња-
гиња Милене и Њагиња Милица, и
ту су Њихова Краљевска Височанства
Њагиња Милене и Њагиња Милица че-

ститале јубилару ову његову светковину. Ту је била и г-ђа Пламенац са другим дворским госпођама.

Парк је био дивно осветљен разнобојним луминина и балонима. Осветљење се уредеређавало око језера, од површине којег су разнобојни жпжп одијавали као од ардала. Бенгалске разнобојне ватре кроз шуму увеличавале су чаробност ове вечери. А у подесно вријеме из близине баште пуштавани су ватромети, дочим је дворска оркестра извршавала програм браних комода. На једној страни баште били су постављени столови пуни хладних јела, слаткиша и разог пића, којима су гости приступали, те били по вољи служени. Те вечери је Њ. Краљ. В. Господар наименовао г. Ђузу Ђурашковића, благајника ратног министарства, командиром, што су му сви присутни честитали.

Особито љубавност младог Увишеног Домаћина према свима гостима зачинала је уживање у овом дивном умјетно подигнутом и уређеном парку.

Око 11 сати Њихова Краљевска Вишестановина опростивши се с гостима удаљила су се, па су се и гости разишли са најљепшим утисцима свечаности овога дана у част одличном претставнику старог покољења заслужних Црногораца.

Јубилар је добио читаву хрпу писмених и телеграфских честитака из све Црне Горе, као и из иностранства: из Босне, Далмације, Тријеста, Загреба и Златног Прага од познатих и виђених особа.

О РУСКОЈ БАЛКАНСКОЈ ПОЛИТИЦИ.

II.

Ратови се воде или у одбрану, или за освајање. Ратови за одбрану важе за законити и свети, па и у случају пораза корисни, јер доказују своју животну снагу у борби за своју независност. Рат освајачки је неморалан и незаконит, кад јачи отимље достојнијему но слабијему.

Међу тим Русија је много ратова водила, који нијесу били ни у одбрану, ни освајачки, и који се не могу друкчије назвати него *добровољни*. У ову врсту спадају ратови за ослобођење балканских народа. Писац сад разлаже како су та ратовања створила Грчку и Румуњску, чије владе сада довољној служе руским непријатељима, хвала западној цивилизацији и економном утицају Запада на Балкану.

Срби и Бугари између Грчке и Румуњске наоде се притиснути у својој кући, хвала систематичким благотворним ратовањима. Ослобођени и од нас одма напуштени, они су радо изгледали од нас и поштору и савету. Али се вада на пут стали нашим везама са Србијом и Бугарском трактати, које смо ми сами чинили с Турком и с Јевропом. Силом тих трактата ми смо вада губили своја права

према балканским државама, које смо подизали. Тим смо и њих ометали у њиховом народном развићу. То их је доводило у трагичну потребу, да, ма и с највећом благодарношћу према нама, иду на поклон к нашим сујариницама и својим сопственим непријатељима, да код њих добију циљеном своје економне и душевне слободе, што им треба, без чега нијесу могли живјети, ал што им ми нијесмо давали, и што смо ми држали да им не треба давати: финансијску помоћ, техничка знања и предузимљивост, народну економију, земљорадничке и трговинско-индустријске радове, па науке — једном ријечи сва неизбјегна и обавезна ередства мирног развића и образовања.

Не привезује к себи кога онај који ишчупа жртву из лавовских канџа, ма и крв своју пролијевајући. Свако тако јуначко дјело служи само као почетак одређивања судбине ослобођенога. Родити дјете значи узети на себе велике обавезе, које се не могу унапријед све ни предвидјети. Отхранити то дјете, ставити га на ноге, лијепо је. Али душа свакога дјетета припада опоме, ко га научи, ко га обогати даровима умног и духовног развића, којим мора живјети и вршити свој позив у друштво.

Показавши, да смо способни давати словенским народима на Балкану прво физичко васпитање, ми смо свом нашом источном политиком показали у исто доба, да се они за свој развитак душевни и умни, за своје јачање и напредовање морају обраћати Јевропи а не нама.

Ступајући у самостални живот, Србији и Бугарској требало је много, па јесмо ли им ми то дали? Нијесмо. Да постану истински слободни, њима је требало да створе своју словенску производњу, фабричку и занатску, своју трговину и индустрију, своје жељезнице и друмове, своје оружане и механичке заводе, да не буду у томе зависне од Јевропе, да не постану њени потрошачи и поданици. Требало им је организирати државни и народни кредит, да отпочну свој рад на начелима словенским, самобитним, која би им обезбјеђавала могућност да бране свој развитак од опасног супарништва јачих и некусипних сусједа. Па што смо ми у свему томе учинили? Чиме и како смо према Словенима, које смо изазвали ми на политички живот, показали своју мудрост, у брзи обавезној за сваког старца и покровитеља? Ничим фактичким и стварним, осим платонским саветима...

Вријеме је протекло а наша малолетна дјеца расли су, само је њихова гувернанта била Јевропа, а наставници постојали су инострани дипломати, публицисти и банкарни с либерантима оружја, муниције и разне робе. И ми смо описали, да су Словени, као васпитанци Запада, почели гледати на нас по западњачки, и ми смо се пједили!

Кад смо видјели, да се све што је народно, од неких ерских и бугарских, почело губити, а све што је туђе напредовати, онда смо естали осуђивати и њих и Јевропу... А кад се најпослије почело разјаснавати, да ми пресаживање спољашње цивилизације, помоћу позајмљених капитала, и помоћу најмљених и из туђине

доведених финансијста, техничара, предузича и концесионера, пријети потпуном пропаћу, и да ће их довести до потпуног рошета, у канџама много опаснијим и оптријим, но што су биле турске, у канџама свјетског капитализма, ми смо се стали чудити непоузданости Словена и отворено смо почели окривљивати Јевропу за њене завојевачке замисли према нашем Истоку, који смо подигли себи а не њеним похлепама, заборављајући своју улогу у судбини тога Истока!

Словенски народи, наша политичка дјеца, угледајући се на нас, постали су ревносни у дјелу цивилизације по западњачкој моди, позајмљујући (што не значи усвајајући) све плодове туђе цивилизације под образном саморазвића и „прогреса“...

Па зар за то да се ми на њих бацамо каменом осуде? А не могу ли нам са свим с правом одговорити: ми смо се на нас угледали! То је факт. Народи ближега Истока цивилизовали су се помоћу Запада на штету своју и нашу. Запад их је снабдио свима оруђима свог антисловенског развића, која ће се ма кад окренути против нас. Они су се продали западним појерионима за дуга времена, која ће их исцрпети, лишавати их индивидуалности и упрезати их у задаће антисловенске. Нашим двојеконим ратовима ми смо отворили турска врата, некада чврсто затворена, али не да ми кроз њих улазимо, већ да кроз њих пуштамо наше јевропске противнике.

То су истински плодови и успјеси наше политике у источном питању. Својим рукама подигли смо против себе тврђаве, из којих ће нас јевропски политичари сасвим удобно гађати!

Ово је у изводу други чланак овог разматрања руске балканске политике у „Петроградским Вједомостима.“ а у трећем гласнику исац г. гроф Кутузов излаже недовољне посљедице ове руске политике у самој Русији

ВОЛФОВ ГОВОР

у аустријској делегацији.

Сада доносимо и ми овдје у цјелини важнија мјеста из тога говора, који је учинио велики утисак. — која се непосредно односе на ерске ствари.

Доказујући како Аустро Угарска мора свакога часа бити спремна на изненађења на Балканском Полуострву, за шта наводи примјере из скорје прошлости, говорник препоручује да се из основа измијени досадашња аустријска политика према балканским земљама, која је уродила мржњом и презрењем тих народа према Аустрији, а за тим прелази на Босну и Херцеговину на вели:

„Уз све ово долази и још једна врло важна околност, а та је, да ми у Босни, коју смо окупирали, писмо до сада били у стању, да стекнемо љубав, наклоност и повјерење тамошњег народа према нашој држави и према нашој управи, већ напротив већина тамошњег народа стоји директно против аустријске управе, аустријске државне идеје и аустријске цивилизације, с којом хоће да је унесе у чудноватим Кадајевским облицима, а то сам био слободан споменути већ и у буџетском одбору.

тио је њезин развитак. Она је заносила његову младу душу, као год што је слобода заносила и свако друго срце.

Кад је Дадих био већ свршен човјек, отпоче борба између Аустрије и Турске 1788 године. Аустрија је још тада гледала да заузме Босну, зато многе ствари бјеху већ припремљене. Присталице католицизма бјеху сву своју наду положиле на цара Јосифа II. још кад овај еступи на пријесто. Аустрија је већ 1782 године у уговору с Русијом гледала да добије Босну, Србију и земље с десне стране Дунава до Тимока. Али се то није могло тако лако постићи. Зато 1787 године, кад се отвори рат из међу Русијом и Турском, Јосиф II. рече: „Нећу вратити мач у корице, док не вратим својој кући оно, што јој је отето!“ Овдје се поглавита мислила на Босну и Србију, које Аустрија бјеше узела 1717 а нагубила послје 1739 године. То је знао и дом Дадиха, па, разумије се, и Али-ага Дадих. С тога он с многијем другима ирвацима Срба мухамеданаца отпоче озбиљно радити на самосталности Херцеговине на прво мјесто на онда Босне.

Баш некако у то вријеме он постаде мостарскијем *ајаном*, те му се даде прилика да и сам с више предузимљивости поради на онтој ствари како за Херцеговину тако и за Босну. У том послу толико је далеко ишао, да ускоро постаде цијела Херцеговина готово независна од Стамбола. Стамбол је добро прозорео намјеру, како Дадиха тако и осталих првака мухамеданских у Херцег-Босни, те се поче служити свјем ередствима, која му осташе у напљеће још од старе Византије. Стамбол гледаше да појеји раздор међу првацима у Босни и Херцеговини, да их завиди и разједини, па онда да покоси и једне и друге. И заиста, тај посао лако му је пошао за руком. Стамбол је знао за понос и простоту мухамеданских првака,

Босна није постала по начину своје управе — а ја не знам, да ли је баш земаљска влада крива сама томе — никаква основа за нашу снагу у случају источног рата, већ на против, једна тешка опасност; јер у оном тренутку, када се стану расплетати већ раније споменута питања, источно румелијско или ерско или македонско или албанско или грчко или критско, и изазову рат, имаћемо ми, разумије се, тамо буру или устанак, па мјесто да нађемо тамо помоћ у трупама или ослонац за наше војне снаге, мораћемо кренути један или два армијска кора, да савладамо устанак. Споменим само, да смо ми за окупацију, ако се не вaram, требали око 150 - 160 батаљона пјешадије, око 40 ескадрона коњице и око 300 или 320 топова, да савладамо устанак. У оном тренутку, када букне устанак послаће нам Русија свакојаке авантуристе да дигну „летеће корове“, а ни Турска неће гледати екрштених руку; укратко, ми ћемо наћи на устанак још можда већи и с јачим снагама него онда када смо по берлинском уговору предузели окупацију Босне и Херцеговине.

„Моја поштована господо! Ја сам доказао да се status quo на истоку, на Балкану, не да замислити, да се односи могу тамо промијенили свакога дана, и да човјек не може бити ни једног тренутка сигуран од изненађења, од промјена.

„Какве промјене могу тамо наступити? Може ли икада на истоку, на Балкану наступити промјена у корист Аустрије? Ако ћемо бити искрени морамо сви скупа казати: Никада! Покажите ми само једну једину тачку на мапи; покажите ми један крај на Балкану или гдје друго гдје би народ изразно жељео: кад бисмо само могли досијети под окриље Аустрије! Баш обротно, они који сада стоје под окриљем Аустрије обраћају се својим жалбама против католичко пропаганде на Султану, обраћају се жалбама због перзеног терета, због регрутовања војника, а особито због рушења црквених организација, како ерско-православних тако исто и мухамеданских.

„Дакле и земља, коју нам је дао берлински конгрес за окупацију, тежи да се откине од нас, и нигдје нема једне тачке, гдје би народ жељео, да дође под окриље Аустрије, а откуда долази то? Отуда — а ја сам мало час назначио можда кратак рок времена — што се не од 20 година, него од 80 година и још више посијала тамо доље та мржња и огорчење.

„Моја господо! Ја сам већ споменуо балкански савез. онај балкански савез, до кога ће једном доћи, па хтјели ми то или не хтјели. Ваљда је ипак боље да се створи с нама него против нас. Балкански савез пак, какан се спрема сада савесом црногорског Књаза с бугарским, а можда и најкраћем времену и са ерским Краљем, да се створи кристализациона тачка за велику ерску државу, разумије се само по себи да је управљен против нас, јер се збива руским новцем. Ко хоће у то да сумња, тога молим, да скрене пажњу на жељезничка питања на Балкану.

„Нема бољег доказа за то, с каквом марљивошћу, с каквом луканошћу Русија

знао је, да су врло честољубиви и горделиви и да ће ријетко један другом поустити ма у чему. С тога прво поцијеп Србе мухамеданце босанске и одвоји их од овијех у Херцеговини, па онда почне подбадати једне против других. У овим међусобицама домаћим, на несрећу свијех Срба, чешиће се заборављала сама мисао, заборављала се сама идеја независности. У томе је лежала сна несреће Срба у Босни и Херцеговини све три вјере како у прошлом вијеку, тако и у оном, па и данас. И лежаће све док не урне Срби Херцег-Босне све три вјере не увиде да им је спас само у слози и заједничком раду.

Од овијех сплетка и раздора није поштеђен ни Мостар. Размирице хватаху коријена у Херцеговини. Оне захвативше и мостарске прваци, па захвативше и Али агу Дадиха. Нарочито је од великих пошледица био сукоб, који се јавио између Али-аге Дадиха и Али-аге Волџице, првака благајскога, 1802 године. За њега се прича да је родом изнад Мостара из *Свирице*, па је дјиније живио у *Билгају* и био благајски ајан. Али ага Дадих изао је уза се најбоље и најчувеније људе и пријатеље породица у Мостару а Волџица између других имао је уза се највеће аулумџаре и насилнике, који су се старали само за се, стимајући и пљачкајући од раје све што су могли и што им је за живот било потребно. Са овијех насилника патили су сви у Босни и Херцеговини, само Срби мухамеданци нешто мање но Срби православни и католици. Еле са оваквим удари Волџица на Дадиха и Мостар. И поје му за руком те освоји страну Мостара до Царине, освоји град и топове. Кад је видјо Дадих да им ништа не може учинити, он поче тражити други пут против Волџице, он се поче с њиме мирити. Помиривши се наговори га те распусти оне аулумџаре, што задаваху мук свјем ста-

ЛИСТАК.

АЛИ-АГА ДАДИХ. 1)

Мостар је врло чувено мјесто с многијех догађаја, који су се десили у њему, особито у новије вријеме. Исто тако Мостар је на гласу због чувенијех личности, које су се у њему јавиле нарочито за пошледица три-четири вијека. Од тих чувенијех личности, које су потекле из гласовитијех ерских породица Мухамедово вјере, да поменемо само неколико имена. Тако на примјер *Хасан-паша Сандеџић*, *Боскић*, *Мехмед-паша*, *Коџа Сидан-паша*, *Ибрахим-паша*, *освајач Будима* и *Почитеља* и т. д.

Мостар је стапниште старијех ерско-мухамеданских породица, које су вада играле врло знатну улогу, како у историји Босне тако и Херцеговине. Тако, тамо су врло старе породице: Мукићи, која је изумрла прије двадесетак година. Од ове породице био је у овом вијеку пред долазак Омер-паше чувени Хаџи-бег ефендија и умро одмах некако по доласку Омер-пашиним. Затијем једна од најстаријих породица мостарских јесте Душићи. Од ње има и данас потомака. Чувена је породица Капетановића у којој се одржало капетанство све док нијесу укинути капетани. За тијем долази Махмутагићи (данас Хаџићи), Алајбеговићи, Бакамовићи. Од једне породице постали су данашњи Срби мухамеданци Пашини и Срби православни Кнежићи. Још има доста чувенијех породица као Крехићи, Ђалићи, Галићи, Хаџи-Селимовићи, Чемаловићи, Џабићи, од којих

1) Овај опис чувених Србина-мухамеданаца Али-аге Дадиха доноси „Србобран“ из интересантног дела проф. Милоша Вукићевића: „Знаменити Срби мухамеданци“, које ми нијесмо још ни видјели.

иде за својим циљевима, него ли начин, како ће се riješiti жељезничка питања.“

После тога говорник се осврће на оно што у том погледу ради Русија и ту види жељезницу која води од Видина преко Ниша у Призрен, па преко Бара до у срце Црне Горе, дакле, жељезничку пругу која спаја Србију, Црну Гору и Албанију с Русијом и тако проширава зону руске трговинске политике чак на Јадранско море, па му то доводи у памет опет ону патриотску pjesму Књаза Николе, која даје израза српској жудњи да Јадранско море постане српско море, те продужава.

„Ми желимо Србима свако добро. Као што сам мало час казао: стварање велике српске државе на Балкану не кооп се ни мало с њемачким националним интересима, само то стварање треба да се изврши не под руским покровитељством, већ у државном интересу Аустрије и у националном интересу Њемаца — под покровитељством Аустрије. Тако би се испунила и тежња Бизмарковог берлинског уговора.

„Поштована господо! Мислим, да вам не морам још и то објашњавати, да таква руска жељезница поткопана за навијек трговину и саобраћај Аустрије на истоку, са Србијом, Бугарском, Црном Гором и т. д. и, што више нијесу овдје војничке декорације, високе делегације — не морамо на то указати, да ће таква жељезница имати ванредне стратегијске вредности по Русију, а против Аустрије.

„Да овдје не може бити ријечи о обичној бајци нити о бојазини какве фантастичне сањалице, то се види из телеграма, који је датиран под 4 јуном, који је изашао у јучерањем вечерњем издању „Нове сл. Пресе.“ Ево тога телеграма (чита): „Данас је руски посланик Чариков, у пратњи министра народне привреде др. Миловановића, отпутовао у унутрашњост Србије. Отпутовали су у Кладово, одакле ће тимочким долинама отићи у Ниш“ — то је та пруга, о којој сам вам мало прије говорио. — „И овај пут доводи се у везу са грађењем пројектоване тимочке жељезнице, за коју се са српске стране тражи потпора од Русије.“ Ова посљедња примједба пуштена је управо рећи, за политичку дјелу: „са српске стране тежи се за потпором Русије!“ Природно је да Русија чини све, те да се она жељезница сагради, само наравно маскрираће своје жеље тиме, да, токорсе, хоће штогод да учини за Србију, док у самој ствари подижући она ту, са стратешког и трговинско-политичког гледишта, неопходно важну жељезницу, хоће да се постави на штету Аустрије.

„Том жељезницом би се status quo, онако како је утврђено берлинским уговором, једном за свагда пореметио и то тако, да, по мом мишљењу, сваки праг, свака полуга и свака стражара ове жељезнице значи еминентну ратну опасност и штету по Аустрију.

„Зашто су балкански народи толико огорчени на Аустрију?

„Ја сам мало час говорио о томе, да смо ми пошљали у балканским земљама масу мржње и огорчења — раније сам говорио о презрењу али хоћу да употре-

бим лакшу ријеч: огорчење. Сад, да испитамо откуда та мржња и то огорчење.

„Узмимо историју Аустрије прошлога стољећа, или још и мало позадаје, али останимо при уставном добу, и прелистајмо је, па ћемо се увјерити да су све наше владе вазда биле непријатељи народа. Све што потиче из душе народне, све што је кадرو да уздигне народ, да изазове у народу темперамент, страсну оданост, одушевљење... ријечју, све оно, што се назива народним идеалом, све је то увијек бивало за наше владе само хотот, ужас, одвратност; а прије свега, наше су се владе увијек плашиле свега онога, што може да проsvјети, и то се угњетавало политичким мјерама, или се бар игнорисало и презирало.

„И као год што је наша влада ондје у нас против народа, тако је и свуда, гдје год дође и гдје задобије утицај, па тако се наша влада показивала и на истоку, свугдје и свагда. Иначе, зар би наша влада могла да се у источној политици ослања на једног Стамбула? Моје је мишљење, да је њемачко-национални књижевник Карл Хрон, који о сваком предмету пише пронацао и с разумјевањем — рекао тачно и правилно: да је то доста чудна ствар, да се уставна Аустрија ослања на Балкану на аутократе, а аутократе Русија на уставне елементе. — Ми смо се нашли пред ситуацијом, да руска влада иде под руку с уставном свијешћу народа, која је дошла на крмило. То је и нас и цио наш утицај истисло и из Србије и из Бугарске, и мени се чини, да је назадак наше извозне трговине на Балкану већим дјелом дошао са нашег неразумјевања при избору тамошњих нам пријатеља.

„Хоћу да наведем још један узрок, због чега балканске земље мрзе Аустрију. То су Јевреји, чије се одвратне, отужне економски опасне особине испољавају тамо онеко јаче, гдје законодавство није још сређено и гдје је општа култура слабија. Јер широки слојеви народа тамо су, у неколико, културно заостали и онда наравно да штета економске особине Јеврејства и њихов грађански карактер налази тамо много шире поље за рад, и тај грађански карактер документовао се тамо доље управо рећи опустошавним начином, а ту опасну расу је тамо доље потпомагала Аустрија, и она је тамо давала меѓана економским особинама Јеврејства.

„Да пређем на финансијску историју тих држава. Хоћу да говорим о Србији и с Бугарском. У Србији је од 1880—1890 године контрахирано 280 милијуна динара дуга. До душе, то је ствар која се нас не тиче, али је интересант начин, којим се набављао новац, јер нам он јасно казује, зашто је тамо доље Аустрија толико омражена. Аустројски зајам од 1881 године добили су јадни Срби по емисионом курсу од 74 од сто; затим 1881 године добили жељезнички зајам по емисионом курсу од 72 и 75 процената, а то посредовањем аустријске „Лендербанке“ и њеног чеда Comptoir d'Escompte а. Српски селјак до душе не зна шта је то емисиони курс, али зна врло добро шта му се сваке године узима и мора узимати па име порезе и приреза, те да се дође до интереса на капитал и до покривања онога, што је према томе курсу Србија тиме добила.

види из ове приче која се и данас повиједа у Мостару и околини:

Некакав селјак гонећи на колима 9 товара дрва, етигисе у мостарско поље и ту запови. Док је он безбрижно спавао, привуку се неки неваљалици те му дигну не само сва дрва но и уларе и такмече с коња. Сјутра дан, кад се селјак пробуди, паа шта видјети: коњи празни и нигде ништа на њима. Он се упути те у Мостару да тражи самога Али агу Дадиха, да му се тужи. Не познавајући Дадиха, паиће баш на Али агу и зашта га:

„Бива, ага, знаш ли ми рећи гдје бих могао наћи Дадиха?“

— „А што ће ти Дадих куме?“

„А ето, ага, налових 9 коња дрвима и потјерах у Мостар на пазар. Па заповићих синоћ у мостарском пољу, а дође ти неки неваљалац те, док ја спавах, диже сва дрва и такмече с коња.“

— „А што ти, бодан, да заспиш у пољу са својим малом и да га тако папустиш? Што га боље нијеси чувао?“

„А ја, бива, велим, кад се Дадих стари о нама онда не смије ништа никоме бити, нити му се каква квар учинити.“

— И не смије; но шта ти је вриједило све то, што је украдено?“

„Вала ага, Бог нека те познати, с коња на коња по пекли.“

Али ага се маши руком у џепове, па броја му десет пекина и рече:

— „Ево ти поваца за твоју штету, али други пут побоље причувај свој мал и ако је Дадих у Мостару.“

Селјак задовољан пође пољу мостарском, али није био ни на пола пута кроз Мостар, а на свакијем вратима видје по једнога чојкега. Али ага бјеше наредио да се нађе, ко је учинио пошару. И селјак

„А како је у Бугарекој? Тамо је од Стамбуловљене владавине на овамо контрахирано 250 милијуна динара дуга, а како ми се чини са оним истим болешћивим банкама; истина не знам, по ком је курсу новац емитован Бугарекој, али јачама неће ни ту бити боље.

„Говорио сам о јеврејском утицају, па зато морам и Босну да споменем гдје је, смијем рећи, сва трговина тамошњег становништва уништена у корист јеврејских капитала. Само кад напоменем имена: Морпурго и Паренте, Смарда, Ритер и Першин, па је, велим, довољно окарактерисана трговинска политика наше владе у Босни. Ето, то је тај други узрок због чега нас тамо доле мрзе и презиру.

„Ево сад и трећег узрока: Гдје год се Аустрија појави, ту је, наравно, не само католицизам него и католицизам и ултрамонтанство у најнепријатнијем облику, ту и језуитизам (тако је) и тако су тамо доље језуити наши савезници и тако се води велико-хрватска пропаганда, која служи само као ђубриште а не као расадник специфично католичких идеја. Ту се не ради за национално јединство Хрвата, него је ствар само у томе, што католички хрватски елемент пружа најосјетљивије земљиште језуитској пропаганди.

„Поштована господо! Не треба даље да вам карактеришем велико-хрватску пропаганду; ја сам овдје у положају, да вам могу скренути пажњу на ријечи којима ју је окарактерисао Њ. В. Цар арбишкуп Штатлеру, а које гласе (чита): „Она — т. ј. велико хрватска пропаганда — је нестварљива утопија, која ремети мир у земљи а на страни изазива неспораху.“ Велико-хрватска пропаганда отуђује Србе од нас и по готову их тјера Русима у руке, она управо силом гони Србе, да теже, да се њихове народне тежње испуне не под нашим него под руским покровитељством.

„Могао бих још да вам говорим о овој ствари, али нећу да будем сувише опширан, и хоћу само још неколико ријечи да кажем о српском црквеном питању. Српско црквено питање има велики значај у јужној Угарској и у Босни, а ја сам већ имао прилике у буџетском одбору да напоменем, да земаљска влада у Босни није, како би требало, непристрасна и објективна према католичком становништву, православним Србима и мухамеданцима; већ на против, да она иде на руку католичкој велико-хрватској пропаганди. А чудно је и то, господо, да се влада у Босни — ово наводим тек ради илустрације — апсолутно неће да ријешити при свем том што су пет шестина тамошњих становника Срби, да призна српски језик за језик босанске земље. Али опет не смију отворено да кажу за тај језик да је хрватски, већ му измислила неки нов језик, т. ј. „босански“, који управо и не постоји, јер је у истини српски.

„Говорећи мало час о жељезничком питању, ја сам већ изишо како је наша аустријска спољна политика у Арбанији славно насјела издхн под руку с језуитима, т. ј. да ми у Арбанији потпомажемо католичку пропаганду, а у самој ствари радимо једино pour le roi d'Italie, за та-

лијанску државу, за талијанске трговинско-политичке и економске циљеве.

„А сада, поштована господо, после свега онога мога разлагања допустите ми да извучем из њега закључке.

„Ја велим, да бисмо ми требали тамо доље да водимо паметну политику интереса, политику, која не би тако тепка била, како се то можда мисли, јер о каквој мржњи балканских народа против Њемаца нема тамо говора. Стална је и јака мржња само против Јевреја и језуита. Поштована господо! Чим се од стране наше спољашње политике јасно и отворено покаже, да је напуштено ово стапање наших спољашњих тежња на Балкану са језуитским и јеврејским интересима, чим се тамо упозна, да се не помаже више језуитско-католичка пропаганда и „кшефтови“ наших лендербаначких Јевреја наскоро би се можда ублажила и та мржња.“

Затим разлаже, да на Балкану не постоји антињемачка струја, али постоји антиаустријска, јер је Аустрија до сад била увијек заштитница језуита и Јевреја у годинама 1830, 1853. и 1879. у Србији, а 1883. и 1887. у Бугарекој појављивала се и антируска политика, али је Русија увијек умјела учинити, да побједи русофилика струја. А потом наставља овако:

„Поштована господо! Ми смо до сад водили нашу балканску политику тако, као да имамо тамо доље вазале, као да имамо своје поданике. Ја држим да наша политика мора ићи за тим, да тамо добијемо савезника, а да се овај циљ постигне, по моме мишљењу, било би од користи потпомагати велико-српску идеју и стварање савеза балканских држава и потребно би било прије свега покушати, да се под аустријско патронатство стави неизоставно остварење велико-српске идеје, да Србија не мора бјежати под руско патронатство.

„Тиме бисмо ми, поштована господо, постигли да раширимо своју културну сферу с размјерно незнатним жртвама. У исто вријеме бисмо постигли и то, да отклонимо једном за увијек еминентну ратну опасност, која тамо доле може настати свакога тренутка.“

Свој говор завршио је Волф разлагањем о томе, који је савез бољи по Аустрију, да ли савез с Русијом или савез с Њемачком. Делегат Волф тврди, да би се савез Аустрије с Русијом претворно за кратко вријеме у вазалски однос, у којој би Аустрија дошла према Русији. Па и када би дошло до тога савеза би ли однос Русије према Аустрији, што се тиче балканских интереса, био искрен, био заиста трајно пријатељски? Па да се претпостави и тај случај, да би се Русија заиста некрено залажила за аустријске интересе на Балкану зар би Русија могла, зар би имала снаге да присили балканске народе на љубав према Аустрији. И шта би била неизоставна посљедица? Непрестане, бескрајне револуције! Аустрија би била у непрестаном ратном стању, а слабо би јој користило пријатељски и савезнички однос с Русијом. Због тога је потребно да Аустрија остане у тројном савезу као равноправни фактор само што своју политику мора удесити друштво, како је већ напријед разложно.

радом углед му у цијелој Херцеговини јако порасте, тако, да се Порта забрину, да јој Али ага Дадих не оцијепа Босну и Херцеговину, као што је Карађорђе Србију. С тога босански везир по наредби из Стамболо посла против Мостара и Дадиха. Сулејман паша Скопљак са регуларном војском. Дадих са Мостарцима не даде му ни да се приближи Мостару а како ли да заузме град, већ га заустави у некаком пољу и запријети му, да не смије ни један какав рајина жита нестати, а како ли што друго. Сулејман наша био је ускоро принуђен да се понуче ка Невесинју без каквевога успјеха. Овијем одбијањем Сулејман паше и регуларне војске Дадиху још јаче порасте углед у Херцеговини. Порта се јако бјеше забринула шта да ради.

За то поново нареди везиру босанском да се лати свију средстава противу Дадиха.

Кад везир ништа не могаше учинити јавно, јуначки, онда нареди Сулејман-паша да мучки смакне Дадиха. Овај преко својих људи задобије мостарскога кадију Мухаремовића и овај једног дана 1809 године позове Али агу у мешћему. Ту га послужи кавом, у коју је прије тога уеут јак отров и тако отрован Дадих умре, оставивши посљедице себе три сина: Мехмед-агу, Али агу и најмлађа Ахмед-агу. На тај начин заврши свој бурен политички живот пун борбе овај велики Херцеговац и јуначки Мостарац, Србин мухамедове вјере, Али ага Дадих.

И радом својим и смрћу својом показао је Србима мухамеданцима како се љуби отаџбина и како се брани. Он је био жртва туђинскога утицаја и мишљења у српске ствари у Херцег-Босни.

(Свршило се.)

новницима мостарским. Многи бијаху и од Мостараца, разумије се, незнатнији и нижега реда, присегајући уз ове зајумбаре. Кад Вољавица распустити своје друштво, они тек онда зају и стају отимати и пљачкати од раје. Раја оде Дадиху да му се тужи, да стана на пут овим зајумбарима. Дадих и сам веома правичан чојкег, који у раји гледаше браћу своју, само различну по вјери и положају, прими од Срба молбу срцу. Али то не бјеше право Вољавици, те се завади с њим попова. Мостар бјеше подијељен на двије стране. Страна до Царине бјеше у рукама Вољавице, а други дио у рукама Дадиха. Спремаше се и с једне и с друге стране. Улице бјеху преграђене мертецима и Вољавица отпоче борбу саљбом топова с града. Прва ватра би присутна на Коскића дворе Дадих нападне са својима. Цио Мостар бјеше на ногама. Опасност је таква пријетила, да га је могла ватра прогутати. Али ага нападне таквом жестином на Вољавицу да га потисне од Царине, отме тврђаву и топове. Напад је тако страшио био, да је Вољавица једва главу на раменима изишо. Кад метјера Вољавицу, одмах почне укидати насипље и гонити Турке насипљике, који и под Вољавицом и прије њега чинише насипља раји. Многе разгна, многе понизи и нађера да се дохвате мотике и другог алата те да живе од свога знања и заната, а да не пљачкају народ. Истина, од народа узимао је доста тежких дајаци, али то је било одређено, а преко тога ништа се није смјело узети. Рају нико није смјо гулити и пљачкати. Раја га је вољела и Али ага се нише у њу уздао него у саме Мухамеданце. Османлије страшно је мрало и свакога, ко се држао Османлија и Стамболија. Чак је голио нише пута и царске људе (пашлије) са мешћеме. Како је народ цијено Дадиха док је био господар у Мостару и околини, нека се

Обичај је код мостарских Срба мухамеданаца да кад сретну православнога а не знају му имена, да са ослонца са рјечју куме

Књижевност, умјетност и просвјета.

(Долазак Њ. Св. Вас. Патријарха Јоакима III. у Цариград) „Цариградски Гласник“ пише: У прошлом броју нашег листа казали смо да је у Св. Гору отишао нарочитом лађом особита депутација, да поздраве и прихвати Њ. Св. Патријарха Јоакима III. и доведе допрати Депутација, кренувши одавде у четвртак тачно у 2½ часа по подне, стигла је у Чанакале у 3 часа по поноћу. Одатле, пошто су се на лађу укрцали и неки преставници поменуте вароши, продужила је свој пут и стигла је пред Иверски Манастир у петак у 1 час по подне. Послије кратког одмора депутација, на магама, кренула је за Кареју, резиденцију цијеле Св. Горе, и упутила се право к цркви протата, гдје је Њ. Св. Патријарх Јоаким III. заједно с митрополитима ефеским г. Јоакимом и солунским г. Атанасијем, који су прије неколико дана били дошли, дочекао депутацију. Њ. Впр. митрополитски митрополит г. Стеван, као вођа депутације, пришао је Њ. Светости Патријарху и поздравно га кратким говором, на чему је Патријарх тронут из дубине срца, топло захвалио. Одмах послје тога отпочело је благодарење.

У недјељу 3 јуна у јутру Њ. Св. Јоаким III., обуквши историјску мантију чувеног Патријарха Дијонисија тако званог „Муселима“ и ставив на главу митру Нићифора, једну од најлепших старина, које се чувају у великој Лаври, одслужио је службу Божију, којој су присуствовали преставници свију светогорских манастира. Послије службе Божије дошао је кајмакан карејски и поздравни Патријарху срећан пут, предао му је на основу издатог парског указа 300 лира турских за путни трошак. Тога дана у 5½ часова по подне кренуо се Патријарх с депутацијом, а у пратњи мноштва калуђера од стране свију манастира, и у 4 часа по поноћу лађа је стигла у Чанакале (Дарданале).

У понедељак прије подне обале Цариграда и Галате пријашу од свијета; спремаше се десетак параброда и мупева, на кићеним зеленилом и вијенима од лаворике, и прије подне кренули су к Мраморном Мору, претоварени свијетом. Око 2 часа по подне море испред Св. Стевана било је као посијано лађицама, мушевима, баркама и разноврсним све зеленилом на кићеним чамцима, на којима је грдан свијет изашао у сусрет новоме Патријарху. Када се лађа „Крета“, на којој се Патријарх возио, показа на морском хоризонту око Св. Стевана, све лађице и чамци као по команди упутише се ка „Крети“, која је пут свој задржала мало, и околише је уз громогласне узвике „Живео“. Први је пришао „Крети“ велики и лијепо накићени заставама и зеленилом муш „Стамбул“, на коме су се налазили заступник Патр. Престола, сви Синодални и чланови Мјешовитог Савета. Сви су се погали на „Крету“ и ту је администратор г. Натанајило поздравео Њ. Свет. Јоакима III. добродошлицом и једним кратким говором, на који је Јоаким III., потресен од узбуђења, одговорио креним говором, препоручивши слогу ивмеђу клира и народа. Послије тога параброд „Крета“ продужио је свој пут до Бојаци-кеја, роднога мјеста Њ. Св. Јоакима III., праћен лађицама, мушевима и чамцима. Када је „Крета“ пролазила пред Долма-Бахче, обадва владина стационара поздрављају се три пут дизанем заставе, на што је и она три пут одговорила, а Њ. Св. Патријарх Јоаким III. помолно се Богу за дуг живот и здравље Њ. Ц. Вел. Султана, што су присутни попатрили громогласним „Амин“. Од Долма-Бахче „Крета“ је продужила свој пут дуж Босфора, на чијим обалама стекао се био грдан свијет да поздраве свог врховног црквеног поглавара. По кућама на обалама Босфора, које су саграђене у виду степеница каквог амфитеатра, могли су се видјети сви прозори начињени људима сваке узраста, мушких и женских, држећи у рукама бијеле мараме којима су мушевитом браниом махали и Патријарха поздрављали урнебесним усклицима „Живео!“ На посљетку лађа „Крета“, пошто је стигла пред Бојаци-кеј, бацла је своју котву и задржала. Ту испред „Крете“ и Бојаци-кеја човек није могао видјети воду, већ неко пришло од чамца посијаних у виду рибарских пута; сва морска површина покривена је била баркама и чамцима, а обале и брежуљци Бојаци-кеја стењали су под погатам светине, која се са свију крајева Босфора стекла била од Бујук-дера с обиљу обала Босфора до Цариграда. Око 6¼ часа по подне пришао је „Крети“ лијепо муш чувеног богаташа Зарифија, на коме се г. Јоаким III. искрцао у Бојаци-кеј, кроз силан свијет прошао пјешнице, отишао је својој кући на романтичном брдашцу Бојаци-кеја. Другог дана његовог доласка као ријека доносили су угледнији грађани Цариграда, читовници одашњих разних посланства, да му пољубе руку и да га поздраве добродошлицом. Тога дана од стране Краљевско-Српског Посланства отишли су да поздраве Патријарха први секретар г. Д. Чохаџић и власник нашег листа г. К. Грунчевач.

Њ. Св. новп Васељенски Патријарх г. Јоаким III. човек је високог раста а прав као свијећа, веома стасит и поносан, јаке воље, брада му је прилично велика и сиједа; он се ријетко смије, али му је поглед тако благ да може одмах заплјенити човека. Будући овакав, никако није зачуђење што је он за вријеме првог патријарховања могао задобити симпатије управо рећи заплјенити срца цијелог православног народа, и да код истог остави такве успомене, да га цео православни народ онако зажели и да га с оваким ентузијазмом дочека. Добро нам дошао и срећан му рад на благо цијелог православног народа без разлике народности и на славу православне цркве и вјере. Амин!

(Нове књиге.) Примиле смо сљедеће нове књиге:

Алекса Шакинџ — Пјесме. — У Мостару, 1901. — Издавачка Књижарница и штампарско-умјетнички завод Пахера и Кисића. Цијена?

Има већ преко десет година да име Алексее Шантића српјетам по нашим књижевним листовима. Отпочео је још у „Новој Зети“ и сјећамо се, да смо му задржавали ватру родољубља, из сбира на прилике, у којима живи у то је дошла и модерна критика са запада, која хоће да наметне своја правила и нашој умјетној књижевности, као да прави пјесник није тумач свога народа, одзив родних му страна, чувар народних светиња и славних успомена, њихов обоживаљ, који их најбоље знаде схватити, оцијенити и млађим нарашћајима у душу усадити. А која је земља богатија народним светињама и славним успоменама, и којој су данас потребитије, а у већој су опасности, него ли српској! Ипак је, на прилику, посљедње деноценије деветнаестог вијека прошла прослава четиринестогодишњице ободско-цетињске штампарије, тог по сљедећег одејва српске просвјете из српског златног у најцрње доба, када је посљедњи преставник српске самодржавности тражио закљона коговским аманетима у претсм и неприступном планинском предјелу, и ту распристо ватру, која нас и данас обасјава најлепшом свијетлост и најбоље снажи основе нашим националним тежњама — прошла је, велимо, таква свесрпска прослава, од које значајније и поносније Српство не може доживјети, а у Српству не нађе се пјесника, да у тој призи надоври све прошле српске славе, да у том историјском часу осјети болове посљедњих послоца мисли српске народне самосталности, те да протумачи њихове надвојечанске напоре, да је спасу из оног страховитог бродолома на српском Арапату! И то вјера да захвалимо туђем правцу, примијењеном у нашој критици, а уопште космополитизму особито француском и руском (да није ту него самит Толстојизам!) којима се наши књижевници одушевљају, починувши од Светозара Марковића.

Па јели чуда, да Алексас, који је отпочео у „Новој Зети“ пријз дванајест година оном снажном пјесмом „Нашој Гори“, коју завршује: „Милости за те нема, све стране н'јоме стоје — и небо не чује нас.“ — да и он тропи свој лијепо дар, обзирући се на онај позивљени туђи правац. Али онамо да га ипак родна грудa кадикад дирне, па бисмо рекли да мало по мало и надвладају; особито у овој најновијој збирци пјесама, који је пред нама, са задовољством можемо рећи, као да ће туђинштину коначно надвладати.

У опште ова збирка јасно говори, да млади пјесник у умјетности напредује, и да је већ заузео стално одлично мјесто у нашем пјесништву. Зато треба да се с њим изближе упознамо. И ту најприје да видимо пјесника у кућном интимном свјетлишту, гдје сваки човек открива душу и срце своје онакви какви су. И ту нас одма осваја Туга пјесникове са матером, братом и сестром тако је искрена и природна, да је с њим заједно дијеламо; и ми се упознајемо са сврхотом, које „пустом хладна са огњишта милор гони“ А то је осјећање основ светости свих наших осјећања Силина те његове туге, која нас дира, из три-четири његове пјесме сакупљена је у завршној „Путник“. Врхна се с пута у бурни град. — „Још два, до три лака скока — Пред крајем двору моме — На коњину лаганоме — Дојездићу млад.“ Копитом ће коњин бити — Да поздравим мирни дом — А сеја ће сузе лити — Кад отвори тешка врата — Миле руке око врата — Свиће брату свом. — Ах, зашто ме, надо пуста — Тако вараш дан и ноћ? — Мој коњину, гриво густа, — Скрати маха греду своме, — Јер кад дођеш двору моме — Ти ћеш гробу доћ. — Тамо живи срца није — Које жарко љуби нас, — Празне собе таму крије... — Ту ме неће више звати — Нити брата нити мати, — Нити сејин глас.“

Ево кључа његовој нескрћеној љубави, којој даје израза у већини пјесама ове збирке. Нама се чини, да у оној апоетрофи свом коњину: „Скрати маха греду своме“ погађамо зашто своје злато већ дома не води. Кога ће у празном дому обрадовати? Већ да њему са свим срце прецукне! Каква је силна љубав некад пјесникову кућу

испуњала! и ми сад његову тугу тако на силну потпуно разумјемо.

Љубавне су пјесме такођер пуне искрености, природне а у границама српске складности па се и у њима често отме по који дјерљив уздицај оног рањеног срца за својим преминулим, с којима често не може да се растаје. „Celeste è questa — Corrispondenza d' amorosi sensi. — Celeste dote è negli uomini“ — и богата — „credita d' affetti“ — Фосколова. У таквом изобиљу такве еродичке љубави, наравно је да његова љубав љубљеној не прашта, како је Данте ту љубав дефинирао „Amor che a nullo amato amar perdona.“ Једне вечери кренуо је драгој „пун љубавне силе“ — сивајући срећу у будућем браку, већ је стигло близу, ал као да „сабља зазвеча у мраку.“ — Послије два, три дана долази му писмо, сузама покапано, извјавља се и у очајању вели, ако јој не дође „да живјети неће.“ — И то у сходном облику пријатељу повјерава сасвим мирном промијом, у којој бол врхунац постигао. Тај је догађај захтјев „нових времена“ и „модерног правца“ — „којијех се треба придржавати вјерно.“ — „Дале, бгме, цуре као прије ишсу...“ Што нам открива васпитаника строгог морала праве српске куће „наших страна“ И између њих се растворила провалија, али у његовој сузи „никад крета није“ него њена слика „у кањници сије.“ — што не би било природно, да му и послје оног догађаја није оно сузно писмо писала, и да нам он не каже: „Добра је и блага и крви би дала.“

Алексасе дакле љубавне пјесме не могу бити „Тужилки“ нп „Увоци“, али су могле бити као ови сажете, и по нашем мишљењу у томе им је једина мана.

Из тог свог интимног живота, у првом погледу на свијет, „Са прашице, с овога блата“ раздиже се његова хитина „Орау.“

О, и ја бих славе и писме,
Али славе која мртве буди,
Ко бич Божиј, кад кров облак сине,
Која грешним форумима суди...

У томе духу има пјесама, које потпуно одговарају данашњим народним приликама и захтјевима, и које нам откривају правог сина тврде Херцеговине. Тражите ову књигу лијепо и по спољашњој изрази, па ћете се увјерити, и с нама заједно одахнути: Такав нам се пјесник хоће! Т.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Цетиње, 22 јуна.

(Из Главног Одбора за издизање домаћих умоболнијех)

(Наставак)

Појереник Главног Одбора за подизање Дома умоболних г. Андрија Павановић Дроси, секретар Јерусалимско патријарши. Подворија у Москви послао је фпоруна 127 49 као милосрдни прилог племените госпође Јелисавете Семеновне Јамине из Москве. Г. Казански гувернатор — фпур. 122 40, Г. Бердичевски гувернатор — фпур. 3 60, Канцеларија г. Курског губернијатора — фпур. 8 40.

Свега: фпур. 261 89

Од пр: ф. 25774 05; ок. ж. 24694; бр. 173;

Укуп: фпур. 26035 94; ока жита 24694; бр. 173;

(Наставиће се.)

Телеграми Бечког „Кор. Бира“.

РИМ, 17 јуна. — Камара одо бривши све буџете, одложена sine die.

ПАНИХАЈ, 18 јуна. — Царица удовица неће се вратити у Пекин, јер се боји да ће ту бити заробљена. Зато ће будућа престоница бити у Кајфангфу у покрајини Ханау.

БЕЧ, 19 јуна. — Министар иностраних дјела Голуховски са господом отпуговао је у Париз.

СОФИЈА, 20 јуна. — Сабрање је вотирало 100 000 франака за дочек Великог Књаза Александра Михајиловића. Вели се да је сабрање замолило телеграфски Цара, да Велики Књаз посети и Софију. Сабрање је одложено.

МАДРИД, 20 јуна. — Републиканци подијели су предлог да се језуити проћерају из Шпањске.

ЦАРИГРАД, 20 јуна. — Услед једног сумњивог случаја куге, узете су строге мјере у Стамбулу.

ЊУЈОРК, 21 јуна. — Услед велике врућине умрло је 225 особа, а из Вилроја јављају да је умрло 195.

БЕРЛИН, 21 јуна. — Опровргавајући вијест „Тапа“, да је италијански Краљ одбио позив Цара Вилхелма на маневре у Давцигу, „Нордајне“ каже, да тај позив није

био управљен Краљу, него Војводи од Аосте, који је примно позив.

РИМ, 22 јуна. — Сенат одобривши све буџете одложио је одлучавање sine die.

ЊУЈОРК, 22 јуна. Услед врућине јучер је умрло 102 особе у Маухамтану, 77 у Броклину.

ЛОНДОН, 22 јуна. — У доњој кући на интерпелацију о положају Русије у Манџурији влада је одговорила да нема што надоставити пређашњој изјави.

Англо-бурски рат.

ЛОНДОН, 18 јуна. — Колонијална војска напала је једно бурско одјељење на југу Квинстона, у Капланду, и 3 Буре остали су мртви.

— Из Миделбурга долази вијест, да је пуковник Кресе имао битку са једним бурским одјељењем, гдје су заробљена 4 Буре а бурски вођа рањен.

ЊУЈОРК, 22 јуна. — Бурски агент Персон управно је апел на амерички народ, молећи да престане шипљати оружја и муниције Инглезима у јужној Африци, јер то продужава крваво ратовање. Без оног шипљања рат би свршио у корист Буре.

ЛОНДОН, 22 јуна. — У доњој кући Хиксбиш изјавио је, на препорукувања, да се рат доврши, депеша Киченера доставља бурску прокламацију, да се Бурци боре за независност, и да неће никад одустати. Тај услов не може се примити.

ОБЈАВА

У суботу 30 јула ов. год. од 3 до 6 ура послје подне, по писату Команда. — у канцеларији Управе бат. Стојеће војске, — давати ће на јавном инквенту контрате: меса, ориза, паште, кафе, цукра, масти, пасала и ула слатког у онолико количини, колико ће бити потребито за издржавање Стојеће војске од 1 августа ове 1901 до 1 августа идуче 1902 године, за све овје именовато, осим за уље и пасуљ, а за ово двоје, од 15 августа ове, до 15 августа идуче 1902. —

Месо ће се инквентирати по есбз, а све остало у једној групи.

Подузимачу меса тражи се кауција од двије стотине наполеона у готовом новцу или триста у сигурној залози.

Подузимачу од све остале хране стотину наполеона у готовом или сигурној залози у вредности од стотину и педесет наполеона

Цетиње, 19 јуна 1901 год.

Број 582.

Команда Стојеће Војске.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

До два душе дирнут свечаним слављем мог скромног 50-тогодишњег службовања Пријестолу и драгој ми домовини, пријатно сам од мојих пријатеља изненађен многобројним телеграфским и писменим најсимпатичнијим честиткама у прози и појезвији како са свију крајева Црне Горе народом свију вјероисповиједи, тако мјестимично и из свега српског и словенског свијета, као и са других иноземних крајева.

Тврдо ијерујући у искренности лијенијех жеља њиховијех, благодарно их блиско к срцу свом примам као најјачи морални дар, који ће ми сластити прошлост у данима старости моје и служити јаком потпором у даљем до воље Промисла раду мом за свету народну ствар.

Тога ради највруће од срца благодарим свакоме, ко ме се ма каквим путем сјоти у овакој драгоцјеној за мене свечастости.

Цетиње, 22 јуна 1901.

Војвода Илија Пламенац

Министар војни.

Р. 129

Бр. 73

1—1

Продаја галијанских вина на мало и велико у Ној Вароши кућа Визентинијева.

Вино првено обично	новч. 16 кило
Вино првено фино	„ 24 „
Вино бијело обично	„ 24 „
Вино бијело фино	„ 32 „
Вино бијело најбоље	„ 40 „
Вино бијело пјенушеће	„ 50 „

Избор вина у бочицама прве прете, бијелог и врног.

Цетиње.

Ариалдо Скариа.

Р. 60

Бр. 74

1—2